

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

**МЕХАНИЗЪМ ЗА УЧАСТИЕ
НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
В ПРОЦЕСА ПО РАЗРАБОТВАНЕ, ИЗПЪЛНЕНИЕ
И МОНИТОРИНГ НА МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ
И ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА КРИЗИ, ПОДОБНИ НА
ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19**

София, 2023 г.

Проект „Мисли първо за малките при кризи!“ се осъществява от Института за политики за малки и средни предприятия с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд
<https://www.eufunds.bg/>

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ ПЪРВА. КОНТЕКСТ.....	2
I. МСП ПРЕДИ КРИЗАТА - РЕГУЛАТОРНА И АДМИНИСТРАТИВНА ТЕЖЕСТ.....	2
II. МСП ПО ВРЕМЕ НА И СЛЕД КРИЗАТА - СТРЕС ТЕСТ ВМЕСТО МСП ТЕСТ.....	3
III. НАЦИОНАЛНИТЕ РАМКИ ЗА МСП ПРЕДИ ПАНДЕМИЯТА.....	4
ЧАСТ ВТОРА. ПРИНЦИПЪТ „МИСЛИ ПЪРВО ЗА МАЛКИТЕ“.....	5
I. МСП - ТЕСТЪТ ПРЕДИ ПАНДЕМИЯТА.....	5
II. РАМКАТА ЗА МСП И МСП - ТЕСТЪТ ПО ВРЕМЕ НА И СЛЕД КРИЗАТА.....	6
ЧАСТ ТРЕТА. НОВИТЕ СЪЛБОВЕ И ПРИНЦИПИ.....	7
I. СЪЛБОВЕ И ПРИНЦИПИ.....	7
СЪЛЪБ 1. КООРДИНИРАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА....	7
СЪЛЪБ 2. ПРЕХОДИ И УСТОЙЧИВОСТ.....	9
СЪЛЪБ 3. ДОСТЪП ДО РЕСУРСИ.....	11
ЧАСТ ЧЕТВЪРТА. МОДИФИЦИРАН МСП ТЕСТ ПРИ КРИЗИ.....	12
I. КЛЮЧОВИ ПРАКТИЧЕСКИ ПРЕПОРЪКИ.....	12
II. МОДИФИЦИРАН МСП ТЕСТ ПРИ КРИЗИ (ALERT SME TEST).....	14

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият механизъм за участие на малките и средните предприятия в процеса по разработване, изпълнение и мониторинг на мерки за предотвратяване и преодоляване на кризи, подобни на пандемията от COVID-19 е изготвен в изпълнение на дейност 4 от проект „Мисли първо за малките при кризи!“, финансиран по административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Неговата цел е да допринесе за разрешаването на проблемите и нуждите на администрациите, малките и средните предприятия (МСП) и неправителствените организации, представляващи интересите на МСП, като предложи ясно структурирана процедура, която бързо и ефективно да включва и отчита мненията и съображенията на МСП в процеса по въвеждане, изпълнение и мониторинг на мерки за предотвратяване и преодоляване на кризи, подобни на пандемията от COVID-19.

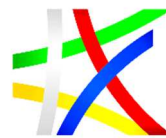
ЧАСТ ПЪРВА. КОНТЕКСТ

I. МСП ПРЕДИ КРИЗАТА - РЕГУЛАТОРНА И АДМИНИСТРАТИВНА ТЕЖЕСТ

Правителствата по света отдавна са признали значението на малките и средните предприятия за икономическия растеж, създаването на работни места, местното развитие, приобщаването и социалното сближаване. МСП и предприемачите играят решаваща роля и в адаптирането на икономиките и обществата към големи преходи, включително цифровизация, глобализация, демографски промени, трансформации на пазара на труда и преход към по-устойчиви практики и модели.

Ефективната и прозрачна регулаторна среда е от ключово значение за развитието на МСП на всички етапи от жизнения цикъл на техния бизнес, включително навлизане, инвестиране и разширяване, прехвърляне и излизане. Намалването на регулаторната тежест върху МСП улеснява тяхното излизане на светло участieto, спомага за подобряване на тяхната производителност и конкурентоспособност. Това е така защото те обикновено са по-малко ефективни при участието във вземането на решения относно регулирането, при справянето с нормативните изисквания и наблюдението на законодателството.

Държавите в глобален мащаб прилагат най-различни политики и норми към МСП, които често имат по-широк обхват и ангажират голям брой адресати, вариращи от реформи, които дават рамката на политиките спрямо бизнеса като цяло, до мерки, насочени пряко към МСП. Общата тенденция за повечето страни, членуващи в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) е регулаторните бариери пред предприемачеството да намаляват с течение на времето. Това се дължи на факта, че през последното десетилетие много от правителствата на държавите членки на организацията са провели реформи, насочени към намаляване на административната тежест за стартиращите предприятия, намаляване на правните бариери за навлизане и намаляване на разходите за спазване на нормативните изисквания.

Въпреки това, преди пандемията от COVID-19 сложността на регулаторната среда остава основна пречка пред предприемаческата дейност и МСП. Независимо от постигнатия важен напредък в комуникацията и опростяването на правилата и процедурите, продължават да съществуват предизвикателства, свързани с усложнените разрешителни и лицензионни режими в отделните държави¹.

II. МСП ПО ВРЕМЕ НА И СЛЕД КРИЗАТА - СТРЕС ТЕСТ ВМЕСТО МСП ТЕСТ

МСП и предприемачите бяха силно засегнати от пандемията от COVID-19, която разкри важни структурни уязвимости и доведе до значителни рискове за икономиките като цяло. Освен това пандемията допълнително засили необходимостта и спешността да се отговори на предизвикателствата, породени от други глобални процеси, като икономически кризи, социални кризи, политически кризи и други.

Правителствата приеха пакети за подкрепа, които бяха безпрецедентни както по размер, така и по скорост на разгръщане, както и амбициозни планове за възстановяване и устойчивост. Кризата, свързана с пандемията подчерта необходимостта правителствата да вземат под внимание гледната точка на МСП и предприемачеството за целите на тяхното успешно възстановяване и за изготвянето на политики, които да спомогнат за по-доброто развитие на техните икономики.

¹ Източник: OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship, Strengthening SMEs and Entrepreneurship for Productivity and Inclusive Growth, OECD 2018; Recommendation of the Council on SME and Entrepreneurship Policy, OECD 2022.

Кризата, свързана с пандемията от COVID-19, разкри слабостите в настоящите политически подходи на отделните държави като постави националните рамки от политики и законодателство за МСП стрес тест. В същото време в огромния брой случаи, поради безпрецедентността на ситуацията и неотложността, при която държавите трябваше да действат, за да спасят своите бизнеси, превантивните и възстановителните мерки във връзка с пандемията по никакъв начин не бяха сондирани или консултирани с МСП. По този начин, наложеният от кризата стрес тест отмени МСП-теста.

III. НАЦИОНАЛНИТЕ РАМКИ ЗА МСП ПРЕДИ ПАНДЕМИЯТА

Преди пандемията основните предизвикателства пред МСП бяха свързани с регулаторната и административната тежест, произтичащи от националните правни рамки, която в определени случаи ги засяга непропорционално в сравнение с останалите предприятия. Това е причината в десетилетието преди пандемията от COVID-19 усилията на правителствата да са основно насочени към намаляване на бюрокрацията за бизнеса и подобряване на прозрачността и ефективността на правната уредба.

В Дания, например, още през 2012 г. стартира Бизнес форум за по-прости правила, базиран на принципа „спазвай или обяснявай“², чрез който биват идентифицирани разпоредбите, касаещи правенето на бизнес, които фирмите възприемат като най-обременителни, и да бъдат формулирани предложения за опростяване.

В Швеция консултациите с частния сектор се насърчават чрез програми, озаглавени „Лов на тежести“³, които ангажират държавни служители в разработването на интелигентно регулиране, което може да намали бюрокрацията.

В Обединеното кралство през 2011-2013 г. уебсайтът „Предизвикай бюрокрацията“⁴ насърчава открита дискусия за това как целите на съществуващата регулация могат да бъдат изпълнени по възможно най-малко натоварващия начин. Събраните приноси са използвани от британското правителство за разработване на пакет от 3 000 реформи за намаляване на бюрокрацията.

² От англ. comply-or-explain principle.

³ От англ. Burden Hunt.

⁴ От англ. Red Tape Challenge.

В Словашката република още през 2013 г. е въведен принципът на мълчаливото съгласие, наречен **процедура „мълчанието е съгласие“** и е създадена единна точка за контакт, която да обработва уведомления и лицензи през интернет като опрости процеса по откриване и управление на бизнеси.

През 2017 г. Швейцария стартира **платформа за електронно правителство**, посветена изключително на предприятията, която предлага ориентиран към клиента интегриран подход за взаимодействие между бизнеса и правителството, преодолявайки преградите между различните нива на власт – местно, регионално и федерално.

Накрая много от държавите членки на ЕС са създали специализирани институции, които да помагат на МСП и предприемачите да се ориентират по-добре в регулаторната среда, включително като предоставят услуги чрез електронно правителство, и да поддържат връзка с официални органи, чрез създаването например на **„цифрови услуги на едно гише“**, функциониращи като единни входни точки за публични услуги. В тези случаи използването на цифрови технологии е доказало огромния потенциал за допълнително рационализиране на процедурите специално за МСП.

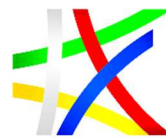
ЧАСТ ВТОРА. ПРИНЦИПЪТ „МИСЛИ ПЪРВО ЗА МАЛКИТЕ“

I. МСП - ТЕСТЪТ ПРЕДИ ПАНДЕМИЯТА

Укрепването на интегритета и прозрачността на публичния сектор и систематичното прилагане на оценката на въздействието на законодателството и анализът на специфичното въздействие на законодателството спрямо МСП води до цялостно повишаване на ефективността на регулирането и позволява разглеждането на гъвкави регулаторни възможности, които намаляват разходите за малкия бизнес. На ниво Европейски съюз това се осигурява чрез принципа „Мисли първо за малките“.

Инструментът, с който принципът се реализира на практика е Тестът за оценка на въздействие върху МСП, който е специфично измерение на оценка на въздействие на законодателството, наричан накратко МСП Тест. Той спомага да бъдат изследвани възможните ефекти от законодателните предложения спрямо МСП чрез стриктна последователност от стъпки, която включва: целенасочени консултации, фокусирано идентифициране на засегнатите предприятия, прецизно измерване на въздействията спрямо МСП и задълбочена оценка на алтернативни механизми и смекчаващи мерки специално за

МСП. Неговата цел е на максимално ранен етап от цикъла по разработване на политики и законодателство да бъде установено дали има риск бъдещите мерки да обхванат и МСП, ако да очаква ли се те да бъдат непропорционално засегнати заради техния размер, в сравнение с останалите фирми и ако това е така, какви компенсаторни механизми да бъдат възприети за предварително изравняване или облекчаване на тяхното положение.

II. РАМКАТА ЗА МСП И МСП - ТЕСТЪТ ПО ВРЕМЕ НА И СЛЕД КРИЗАТА

Заплахата, която лошото регулиране представлява за МСП е много идентична с рисковете, които носи една криза като тази, предизвикана от пандемията от COVID-19. Така, както МСП биха били непропорционално третирани от една нова регулация, предвиждаща значителна регулаторна и административна тежест, по същия начин - едни силно ограничаващи мерки като затваряне на производства и заведения, целящи запазването на здравето на хората, биха имали негативни въздействия спрямо МСП, но с по-висок интензитет на засягане. Ако принципът „Мисли първо за малките“ е създаден като щит, бранещ уязвимите МСП от външни рискове, то каква по-голяма заплаха от тази свързана с глобалната криза, предизвикана от пандемията от COVID-19, трябва да настъпи за да сработи адекватно МСП Тестът.

Според последния доклад от прегледа на ЕС относно представянето на МСП за 2022/2023 г., озаглавен „Годишен доклад за европейските МСП“ от м. юни 2023 г.⁵, ситуацията за МСП в ЕС е опасна и ще остане такава в обозримо бъдеще. От началото на 2020 г., поради пандемията от COVID-19 те са изправени пред безпрецедентна икономическа несигурност и сътресения. Освен това през част от 2021 г. и 2022 г. МСП са се сблъскали с трудности при наемането на нов персонал, за да отговорят на неочаквано силното възстановяване на търсенето. Същевременно с това те е трябвало да се справят и с множество нови предизвикателства, като драстично повишените нива на инфлация и оттам, повишаването на лихвените проценти, водещо до ограничаване на достъпа до финансиране, повишените разходи за енергия и поскъпването на суровините.

Изводът е, че кризата не просто е променила дневния ред на обществата и е застрашила живота на хората, но и е поставила на изпитание демократичните устои на държавите, като е дерогирала основни принципи на регулирането и управлението, какъвто е и принципът

⁵ Annual report on European SMEs, Brussels, 27 June 2023.

„Мисли първо за малките“. МСП Тестът е бил просто забравен и е престанал да функционира под натиска на страха от болестта и на неизвестността относно мащаба, остротата и продължителността на кризата.

Кризата ясно е показала, че колкото по-устойчива е била рамката от политики и норми за МСП, действала преди кризата, толкова по-голяма е била издръжливостта на МСП по време и след пандемията. Там където системата за регулиране и управление на МСП е била по-съвършена, институционално укрепена, гъвкава и цифровизирана, там МСП са имали повече шансове за оцеляване, съхраняване и възстановяване по време и след кризата.

В България пандемията от COVID-19 е „отменила“ пряко, непосредствено и безалтернативно цялата изградена система за предварителна оценка на въздействието, обществени консултации в структуриран вид в т.ч. и Тестът за въздействие спрямо МСП, градена от 2016 г. насам с началото на регулаторната реформа в страната.

ЧАСТ ТРЕТА. НОВИТЕ СТЬЛБОВЕ И ПРИНЦИПИ

I. СТЬЛБОВЕ И ПРИНЦИПИ⁶

СТЬЛЪБ 1. КООРДИНИРАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ И ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

Този стълб се фокусира върху това как трябва да се организира разработването и прилагането на политики спрямо МСП и предприемачите, за да се гарантира ефективно, ефикасно и съгласувано постигане на целите. Той отразява значението на осигуряването на цялостен правителствен подход, на вземането под внимание на гледната точка на МСП и предприемачите при изготвянето на политиките от тяхното планиране до изпълнението им, на надлежното отчитане на различията между МСП и предприемачите и на разработването на стабилни механизми за оценка на политиките и мониторинг.

Принцип 1. Общоправителствен подход и многостепенна институционализация

⁶ Основен източник: Recommendation of the Council on SME and Entrepreneurship Policy, OECD/LEGAL/0473, 10.06.2022.

Принципът включва координиране и съгласуване на политиките за МСП и предприемачеството между отделните субекти и нива на управление чрез ефективни институционални механизми и **подходи, базирани на конкретните национални (местни) специфики**⁷ в съответствие с институционалната настройка на държавата, обстоятелствата и нуждите. Това е важно защото пространството от политиката за МСП и предприемачеството е **многостепенно** и включва различни области и инструменти. Тези области често пресичат границите на отделните министерства или агенции, както различните нива на управление. Въпреки, че публичните механизми за управление на сектора на МСП са от съществено значение, универсална формула за подходящата институционална структура на управление на принципа „един размер за всички“⁸ няма. Това налага да бъдат оценявани възможностите за синергии, съответно когато се налага за компромиси при използването на отделните видове институционални структури за управление на МС и да бъдат прилагани механизми, подходящи за интегриране в контекста от приоритети на различните държави.

Принцип 2. Междусекторен подход

Принципът включва създаването на гаранции, че последиците спрямо МСП и предприемачите се разглеждат в различните области на политики, които влияят на техните възможности за бизнес и приходи, за да се подобрят синергиите между политиките, да се разгледат потенциалните компромиси и да се намали административната тежест чрез повишено внимание по отношение на националните (местните) специфики и обстоятелства при разработването на политиките и мерките за регулиране, при провеждането на МСП тестове, последващи оценявания и механизми за консултиране, както и чрез въвеждането на рационализирани процеси и **насочени към потребителите подходи**⁹ при прилагането на политиките и законодателството.

Ефективното интегриране на гледни точки на разнообразието от МСП и предприемачите изисква преди всичко познаване на тези гледни точки на всички нива на управление. Това може да бъде осигурено чрез **редовно ангажиране с МСП и**

⁷ От англ. place-based approach.

⁸ От англ. one-size-fits-all.

⁹ От англ. user-centric approaches.

предприемачите и техните представителни организации на ранен етап в процеса на създаване на политики и законодателство и през цялото време на тяхното изпълнение.

Принцип 3. Разнообразие на МСП и предприемачите

Принципът означава вземането под внимание на многообразието на МСП и предприемачите при изготвянето на политиките, като се оценяват последиците за различни видове МСП, предприемачи и самонаети лица, въвеждането на типови политики, целенасочени според отделните видове предприятия и събиране на масиви от данни относно ключови характеристики, резултатност и поведение на МСП и предприемачите.

Принцип 4. Мониторинг и оценяване

Принципът изисква създаване на солидни механизми за мониторинг и оценяване, чрез които систематично се оценяват политиките за МСП и въздействията спрямо предприемачеството, като за целта се използват подходящи данни и методологии, чиито резултати се ползват при разработването на нови инициативи и мерки за регулиране. За постигането на надежден мониторинг и оценяване са важни редица технически аспекти, включително яснотата на целите, използване на контролни групи, изчерпателност и анализ на данни, както и механизъм, който връща **научените уроци** обратно в процеса по формулиране на политики.

СТЪЛБ 2. ПРЕХОДИ И УСТОЙЧИВОСТ

Този стълб отразява актуалните тенденции и промени в политиките за МСП и предприемачеството и в по-широката икономическа среда. В него е заложено разбирането, че преходи като този след кризата от COVID-19 представляват както възможности, така и предизвикателства за МСП и предприемачите и че ако не може да се отговори на предизвикателствата пред по-голямата част от бизнесите, то не биха могли да се постигнат и по-значими цели на политики. Той изхожда от виждането, че въпреки че подобни тенденции засягат всички бизнеси, това се случва по диференциран начин, според техните размери и видове, което лицата, формулиращи политиките, трябва да вземат предвид.

Принцип 5. Дигитална трансформация

Принципът означава подкрепа за въвеждането на цифровите технологии, услуги и данни от всички МСП и предприемачи в съответствие с техните потребности, цифрова зрялост и стремежи чрез подобряване на достъпа до цифрова инфраструктура, укрепване на цифровите умения, грамотност за данни, управление на рисковете за цифровата сигурност; и осигуряване на отворени и добре функциониращи цифрови пазари на стоки и услуги.

Принцип 6. Зелен преход

Принципът изисква насърчаване и създаване на възможности за МСП и предприемачите да преминат към устойчиви бизнес модели, практики и технологии за стимулиране на зелени иновации, като се вземат предвид техните специфики и нужди от гледна точка на политиките за опазване на околната среда, насърчаване на техния достъп до ресурси, включително устойчиво финансиране и подкрепа за приемане на стратегии на кръговата икономика.

Принцип 7. Интернационализация и участие в глобалните вериги на стойност

Принципът акцентира върху насърчаване на участието на МСП и предприемачите в международната търговия и глобалните стойностни вериги чрез отворени пазари, благоприятни регулаторни рамки, улесняване на търговията и търговско финансиране, и укрепване на достъпа им до услуги и мрежи, включително с чуждестранни партньори и мултинационални компании.

Принцип 8. Бизнес динамика, стартъп-и и иновативно предприемачество

Фокусът на принципа е върху засилване на предприемачеството чрез намаляване на бариерите пред влизане, излизане, прехвърляне и наследяване на бизнеса и чрез облекчаване на възможностите за рестартиране за предприемачи, които са се провалили. Той предвижда да се гарантира, че политиките и регулаторната среда подкрепят конкуренцията и предоставят стимули за иновативните предприемачи да се разрастват.

Принцип 9. Насърчаване на приобщаващо предприемачество

Принципът предвижда насърчаване и подкрепа за слабо представени групи и тези в неравностойно положение за включване в предприемачески инициативи, като се вземат

предвид структурните бариери, специфичните предизвикателства и съществуващите нужди чрез подходящи целеви мерки, равен достъп до програми за подкрепа на предприемачеството и повишаване на осведомеността и чрез разграждане на съществуващите стереотипи, възпрепятстващи равния достъп до предприемачество.

Принцип 10. Преходи, свързани с предприятията от сивия сектор и самонаетите лица

Принципът изисква улесняване на прехода от сивото към официално предприемачество, чрез облекчаване на достъпа до ресурси, когато е необходимо, и с гарантиране на равни и благоприятни условия за заетост и достоен труд за самонаетите лица и за всички видове предприемачество, включително за цифровите платформи.

Принцип 11. Насърчаване на отговорното бизнес поведение и социалното въздействие

В основата на принципа стои насърчаването на отговорното бизнес поведение и ангажирането на МСП и предприемачите в дейности, насочени към избягване и справяне с неблагоприятни екологични и социални последици и подобряване на социалните въздействия от техните дейности по веригите за създаване на стойност и в местните им общности.

СТЪЛБ 3. ДОСТЪП ДО РЕСУРСИ

Този стълб отразява важността на достъпа на МСП и предприемачите до критични ресурси, за да стартират и процъфтяват, включително финансиране, умения, иновации, обществени поръчки, мрежи и по-широка предприемаческа екосистема. Той предвижда и нови политики за справяне с ограниченията, свързани с асиметрията на информацията или външните фактори и насърчаването на дейността при равни условия.

Принцип 12. Иновации

С прилагането на принципа трябва да се осигурят адекватни стимули за МСП и предприемачите да въвеждат иновации както и да се развие капацитетът им за възползване

от развитието на иновациите чрез благоприятни пазарни условия, стабилни и приобщаващи иновационни екосистеми, локални мрежи и инфраструктура.

Принцип 13. Финансиране

Принципът изисква подобряване на достъпа на МСП и предприемачите до разнообразна гама от финансови инструменти, източници и канали, които са адаптирани към техните нужди от гледна точка на развитие, растеж и устойчивост чрез прилагане на основани на доказателствата политики и регулаторни подходи, водещи до прозрачни и устойчиви финансови пазари за МСП; целенасочено използване на новите технологии; насърчаване на навременните плащания и укрепване на финансовите умения на МСП.

Принцип 14. Умения и предприемаческо мислене

Принципът акцентира върху насърчаване развитието на предприемаческо мислене в обществото и създаване на адекватни стимули за МСП и предприемачите да инвестират в умения, по-специално насърчаване на развиването и достъпа до умения, които са многопластови и се отнасят еднакво до сфери като работни места, мениджмънт, решаване на проблеми и дигитални компетентности.

Принцип 15. Екосистеми, мрежи и обществени поръчки

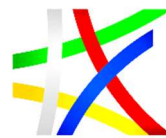
Принципът набляга върху укрепването на предприемаческите екосистеми на национално, регионално и местно ниво, включително чрез създаването на мрежи и връзки по веригите за доставки, между МСП и големи фирми, в рамките на отделните сектори и между секторите, включително чрез подобряване на достъпа и участието на МСП в обществени поръчки.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА. МОДИФИЦИРАН МСП ТЕСТ ПРИ КРИЗИ

I. КЛЮЧОВИ ПРАКТИЧЕСКИ ПРЕПОРЪКИ

Промененият световен контекст и развитията от последните години са основната причина, заради които както от ОИСР, така и на ниво ЕС да бъдат отправени поредица от ключови препоръки, които са едновременно насочени към преодоляването на последиците

от кризата, постигане на по-високо ниво на готовност на националните рамки за МСП за посрещане на следващи кризи и към излизане на икономиките, и в частност на МСП по-силни, укрепени и усъвършенствани от кризата.

Обща ключова препоръка

Общата ключова препоръка, която е стояла винаги пред сектора на МСП е за **укрепване на тяхната устойчивост**. Стрес тестът, който кризата „проведе“ спрямо МСП демонстрира и препотвърди тяхната особена уязвимост. Правителствата задължително следва да се замислят върху вероятността от появата на следващи подобни кризи или от проявлението на нови негативни последици от преминалата криза от COVID-19. В тази връзка е важно да бъдат предвидени превантивни стратегии за постигане на по-добър отговор на кризи и провеждани политики, които ограничават или смекчават отрицателните въздействия на бъдещи кризи върху МСП.

Конкретна ключова препоръка 1

Първата конкретна ключова препоръка е за поставянето на **силен акцент върху цифровизацията** на дейността и процесите в сектора на МСП. Дигитализацията и въвеждането на иновации са основни инструменти, гарантиращи устойчивостта на съвременните МСП. Основните мерки в тази област са:

1. предвиждане на възможности за пълноценна работа от дистанция;
2. въвеждане на усъвършенствани модели за електронна търговия;
3. изграждане на трайна цифрова инфраструктура.

Конкретна ключова препоръка 2

Втората конкретна ключова препоръка е за **насърчаване на диалога между МСП и властимащите**. Създаването на работещо сътрудничество между МСП, техните браншови организации и националните и местните органи на власт по въпросите, свързани с регулирането и управлението на сектора следва да бъде поставено като приоритетна мярка за укрепване на устойчивостта на МСП. Това най-общо означава въвеждането на достатъчно надеждни механизми, гарантиращи, че МСП, техните браншови организации и всички заинтересовани страни са подходящо включени, ангажирани и консултирани в процесите по вземане на решения относно политиките и законодателството. Това е от особено важно

значение за случаите на вземане на решения при кризи, извънредни ситуации или в условия на неотложност.

Конкретна ключова препоръка 3

Третата конкретна ключова препоръка е своеобразен обединител на горните две и предвижда **дигитализация на формите на диалог и участие на МСП** в процесите на вземане на публични решения, които ги касаят. Пандемията от COVID-19 със своята стихийност много бързо опроверга всички твърдени преимущества на живата връзка и присъствените форми, като ги замени с новите дигитални канали на комуникация. Самите он-лайн технологии показаха, че са достигнали такова ниво на развитие че могат много бързо не само да заменят непосредствените срещи, а да наградят значително и да подобрят сегашните форми на контакт и консултиране. Ползването на целия потенциал на новите технологии за бърз обмен на информация и за широко или целенасочено консултиране е основна превантивна антикризисна мярка, работеща пряко в посока укрепване на устойчивостта на МСП и постигане на оптимална прозрачност и легитимност на решенията на държавата.

II. МОДИФИЦИРАН МСП ТЕСТ ПРИ КРИЗИ (ALERT SME TEST)

Класическият МСП Тест включва провеждането на последователност от четири практически стъпки, както следва:

1. Идентифициране на засегнатите бизнеси;
2. Консултации със заинтересованите МСП;
3. Измерване на въздействието върху МСП;
4. Оценка на алтернативни варианти и смекчаващи мерки.

Стъпка 1 предвижда извършване на предварително изследване на активния бизнес за установяване кои от действащите предприятия биха били засегнати от бъдещите промени, сред тях попадат ли МСП и какви и кои са подходящите източници, от които могат да бъдат черпени данни за конкретните въпроси.

Стъпка 2 включва провеждането на ефективна консултация със заинтересованите МСП или техните представителни организации, при която проектопредложенията се разглеждат

през призмата на МСП със специално внимание върху въпроса дали микропредприятията следва да са изначално изключени от техния обхват.

Стъпка 3 от класическия МСП предвижда извършването на количествено и качествено представяне на очакваните ефекти от разглежданата политика или мярката за регулиране, прогнозно потенциално разпределение на ползите и разходите от тях спрямо отделните категории МСП (микро-, малки и средни) и представяне на регулаторните и административните разходи за МСП в сравнение с останалите предприятия.

Стъпка 4 от стандартния МСП изисква изследването на алтернативни варианти или смекчаващи действия спрямо МСП като: пълно или частично, трайно или временно тяхно освобождаване от новите изисквания, намаляване на данъците или директна финансова помощ за компенсирането им, намаляване на размера на ново въвежданите такси, опростяване на техните задължения за отчитане, други меки мерки като информационни кампании, ръководства, обучения, специализирани офиси или онлайн инструменти за помощ и т.н.

Модифицираният МСП Тест при кризи представлява адаптирана опростена процедура за провеждане на този инструмент, при която четирите стъпки от класически МСП Тест са заместени от два предварителни подготвителни инструмента и една процедурна стъпка.

Подготвителен инструмент 1. МСП Лупа за типология

Според ОИСР, освен че съществуват големи разлики между МСП и големите фирми, самият сектор на МСП обикновено се състои от разнообразни бизнеси, което води до допълнително диференциране на въздействията на политиките и мерките за регулиране, веднъж на ниво категории и втори път на ниво типове, сектори, региони, дейности и т.н. Бързите трансформации в икономическата среда в глобален мащаб от последните години предлагат сериозни възможности за развитие на по-иновативни и гъвкави бизнеси, но в същото време крият риск от разширяване на пропастта между различните видове бизнеси в рамките на самия сектор.

Отчитането на многообразието на МСП и предприемачите при разработването и изпълнението на политиката е от решаващо значение в светлината на различните възможности и предизвикателства, които различните групи от МСП и предприемачи срещат в своята бизнес екосистема. Същото се отнася и за целенасочеността и достъпа до мерките за превенция или подкрепа при кризи.

Инструмент МСП Лупа за типология е подготвителен, защото изисква от администрациите предварително и превантивно, за целите на постигането на ново по-високо ниво на готовност и научен урок от преминалата криза, свързана с пандемията от COVID-19, да извършат прецизно и детайлно набелязване на МСП и предприемачите чрез провеждането на ново сечение по типология спрямо вече категоризираните на микро-, малки и средни предприятия чрез критерии като: сектори на промишлеността, географски региони, специфични дейности, специфични предприятия и други.

По този начин държавата ще разполага с предварително идентифицирани потенциално засегнатите бизнеси, потенциалните заинтересовани МСП и изначално определен обхват на въздействие на бъдещите политики и мерки, които при необходимост да улеснят насочването на евентуалната подкрепа за МСП и предприемачите там, където тя би имала най-полезно действие, разработването на персонализирани подходи на политики. Ще доведе до по-лесно постигане на баланс между предоставянето на широкообхватната подкрепа за всички сектори и целенасочени мерки спрямо избрани групи МСП, които са най-нуждаещи се.

Подготвителен инструмент 2. Готови МСП панели

Администрацията, която ежедневно работи с МСП поначало познава техните представителни организации, отделните предприятия или лицата, към които може да се обърне за данни и информация. Тя най-често разполага и с работни база данни с контакти на тези организации, фирми и лица, които по различни поводи са демонстрирали или заявили интерес да работят съвместно с публичната власт при разработването на политики и да участват в процесите на вземане на решения на централно или местно ниво. Базите данни позволяват на администрацията да се свърже с микро-, малки и средни предприятия от името на представителите на публичната власт и да получи тяхната позиция относно потенциалното въздействие от предложените мерки за регулиране.

Тези работни бази данни с контакти, въз основа на успешно реализирания подготвителен инструмент 1, следва да се превърнат в официални МСП панели, сформирани на отраслов, секторен, териториален или друг специфичен признак, отразяващ и измерението размер на МСП, текущо актуализирани и в готовност за провеждането на бърза неформална он-лайн консултация под формата на сондиране относно предлагани превантивни, ограничителни или последващи мерки, свързани със ситуации на криза.

Същинска процедура на МСП сондиране

МСП сондирането представлява адаптирана като обхват бърза неформална он-лайн консултация с предварително избрани МСП и/или техни организации по сектор, регион, специфики и размер предприятия, която се провежда под формата на модифициран МСП Тест при кризи в една единствената стъпка.

Възможно вместо адаптиран обхват е да бъде избран адаптиран подход на провеждане на сондирането чрез обръщане единствено към представителните или браншовите организации на МСП, он-лайн фокус групи с отделни региони, преки допитвания по конкретни въпроси за осигуряване на приноси и данни и други.

МСП сондирането задължително се провежда с помощта на предварително подготвен документ, представляващ опростен въпросник или списък за проверка, който включва следните минимални елементи:

1. брой, вид и специфики на засегнатите от политиките или мерките МСП;
2. задължителни действия, които МСП следва да предприемат;
3. непосредствени рискове за МСП, произтичащи от новите политики или мерки;
4. очаквани отрицателни въздействия в средносрочен и дългосрочен план;
5. възможни алтернативни варианти, смекчаващи мерки, адаптирани решения или по-леки решения за различните видове и размери МСП;
6. възможности за изключване от действието на новите политики и мерки на определени МСП.

Сондирането се провежда в дигитална среда в рамките на 12 до 24 часа и се стреми да получи ясни и безспорни доказателства, максимално количествени данни до където това е възможно, след което добре обосновани качествени описания. То може да се проведе предварително преди въвеждането на съответната антикризисна мярка, текущо по време на разработването и въвеждането ѝ, както и последващо, когато тя е била въведена в спешен порядък.

Даването на обратна връзка към участвалите МСП, отчитането на начинът, по който техните приноси са били взети предвид и публичното представяне на резултатите от теста, независимо от неговата спешност са задължителни последващи дейности след приключването на сондирането.

